

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.3>

УДК 330:3

I. A. Kosach,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту та адміністрування,

Національний університет «Чернігівська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1730-7140>

**ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЄЮ АГРОПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

I. Kosach,

*Doctor of Economic Science, Professor, Professor of the Department of
Management and Administration, National university "Chernigiv polytechnics"*

**THEORETICAL AND APPLIED PRINCIPLES OF STRATEGIC
MANAGEMENT OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES
CAPITALIZATION**

В статті розглянуто теоретико-прикладні аспекти використання інструментів стратегічного управління капіталізацією агропромислових підприємств. Розглянуто основні напрямки збільшення капіталізації для агропромислових компаній. Визначено та охарактеризовано основні етапи корпоративізації вітчизняного АПК. Проаналізовано стан капіталізації агропромислових підприємств на сучасному етапі. Обґрунтовано

актуальність впровадження інструментів стратегічного управління для корпоративних об'єднань в АПК України. Запропоновано формування системи стратегічного управління капіталізацією агропромислової компанії та визначено її основні складові. Обґрунтовано принципи стратегічного управління капіталізацією підприємств АПК, до яких запропоновано віднести принцип науковості, цілеспрямованості, гнучкості, єдності стратегічного планування. Зазначено важливість розробки стратегії управління капіталізацією агрохолдингової компанії, яка ґрунтується на орієнтації підсистем структури управління компанією на зростання вартості бізнесу та його ринкової капіталізації.

The article deals with the theoretical and applied aspects of the use of tools for strategic management of agro-industrial enterprises capitalization. The importance of the capitalization factor is determined by the fact that its growth leads to an increase in the value of business and is a confirmation of the efficiency of business processes. The purpose of the article is to develop the theoretical and applied principles of strategic management of the capitalization of agro-industrial complex enterprises under modern business conditions. The main directions of capitalization increase for agro-industrial enterprises have been considered. The main stages of the corporatization of the domestic agricultural industry and the formation of holding-type structures have been defined and characterized. The state of capitalization of agro-industrial enterprises at the current stage, the main problems and their causes have been analyzed. It has been determined that capitalization management is a complex process that involves a multifaceted approach to management, which concerns both financial and production aspects of activity. The relevance of the implementation of strategic management tools for corporate associations in the agricultural sector of Ukraine has been substantiated, the system of tools is determined depending on the phase of the company's life cycle. The formation of a system of strategic management of the capitalization of an agro-industrial corporation has been proposed and its main

components have been determined. In the functional aspect, the system of strategic capitalization management involves a combination of processes and actions related to strategic planning, monitoring value formation, building a system of communications with investors and developing motivational measures for company management and stakeholders. The principles of strategic management of the capitalization of agro-industrial complex enterprises have been substantiated. For domestic agro-industrial corporations, the development and implementation of a capitalization management strategy that corresponds to the global principles of corporate management on the basis of increasing their own efficiency and ensuring a high level of economic security is relevant. It has been noted that the capitalization management strategy of the agricultural holding company is based on the orientation of the subsystems of the company's management structure on the growth of the business value and its market capitalization.

Ключові слова: *агропромисловий комплекс, агрохолдингова компанія, акціонерний капітал, вартість капіталу, корпоратизація, капіталізація, стратегічне управління, стратегія.*

Keywords: *agro-industrial complex, agricultural holding company, share capital, cost of capital, corporatization, capitalization, strategic management, strategy.*

Постановка проблеми. Сучасні глобалізаційні процеси та розвиток фінансових ринків сприяють активізації процесів управління капіталізацією компаній, що є на даний час одним із критеріїв успішного функціонування підприємства та його стійкої ринкової позиції. Важливість чиннику капіталізації обумовлюється тим, що її зростання призводить до збільшення вартості бізнесу та є підтвердженням ефективності бізнес-процесів. Інтеграція національних економік, ринкових сегментів та окремих галузей у світову фінансову систему створює передумови для зростання капіталізації через фінансові ринки. В той же час функціонування підприємств у світовій

економічній системі знаходиться під впливом ринкових шоків або кризових явищ, які відбуваються з певною періодичністю та є свідченням того, що процеси активного ринкового зростання змінюються спадом і стагнацією. Останніми роками актуальність управління капіталізацією українських підприємств провідних галузей економіки, в тому числі агропромислового виробництва, підкріплюється посиленням геополітичної напруженості, військовими діями та процесами економічної нестабільності. Ці процеси призводять до зменшення рівня капіталізації агропромислових підприємств та їхньої інвестиційної привабливості. За твердженнями експертів у цій сфері, сучасні умови не сприяють швидкому відновленню економіки, тобто підприємства мають складнощі із відновленням своєї ринкової вартості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підвищена увага науковців до досліджень проблем капіталізації підприємств з'явилась під час розвитку і становлення великих компаній, в тому числі агрохолдингів. Серед основних дослідників цієї проблематики слід назвати таких науковців, як Багацька К. [1], Бурбан О. [2], Бутко М. [3], Гирник Л. [4], Данкевич Є. [5], Кривов'язюк І. [6], Мартин А. [7], Недільська Л. [8]. Основні питання, що знаходяться у фокусі уваги вітчизняних дослідників – зростання ринкової вартості акцій, активні інвестиційні процеси за рахунок підвищення внутрішньої ефективності, підвищення рівня корпоративності та внутрішньофірмового контролю, прозорість корпоративного управління.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте недостатня розробленість інструментів управління капіталізацією підприємств АПК, відсутність ефективних механізмів, потреба в удосконаленні методів оцінки ринкової капіталізації та використанні сучасних управлінських підходів обумовлюють актуальність досліджень в цьому напрямку.

Мета статті полягає в розробці теоретико-прикладних положень стратегічного управління капіталізацією агропромислових підприємств в умовах глобалізації бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «капіталізація» є доволі поширеним у сучасній фінансовій науці. Перші приклади його застосування мали відношення до сфери економічного аналізу та оцінки ефективності управління підприємством. Станом на зараз капіталізація використовується в якості критерію ефективності функціонування компаній та галузей економіки.

Передумовою для капіталізації підприємств виступають зміни капіталу, що відбуваються за наступними напрямками:

- за рахунок зовнішнього інвестування, внаслідок чого відбувається збільшення статутного фонду та розмірів позикового капіталу;
- за рахунок власної ефективності шляхом збільшення та реінвестування прибутку.

У першому випадку має виконуватися умова: $ROCE > WACC$, тобто рентабельність капіталу має перевищувати середньозважену вартість власного та позикового капіталу, щоб забезпечити процес відшкодування інвестицій [1]. Другий варіант передбачає виконання умови, коли валові доходи перевищують валові витрати, із врахуванням відсоткових платежів за кредитами та позиками.

Як можна бачити із зазначених вище напрямків, основою капіталізації є забезпечення відповідних позитивних рівнів прибутковості та рентабельності. Отже, агропромислому підприємству доцільно нарощувати потенціал в напрямку модернізації виробництва, технологічного оновлення, придбання нематеріальних активів. Враховуючи зростання кредитних ставок та здороження позикових коштів в якості джерела формування довгострокових активів, оптимальна структура капіталу передбачає фінансування капіталізації за рахунок власних коштів. В той же час, ефективність процесу управління капіталізацією напряду впливає на ефективність господарської діяльності підприємства, що в подальшому сприятиме виходу підприємства на новий рівень розвитку.

Дослідження питання капіталізації агропромислових корпоративних структур ґрунтується на аналізі історичних змін, що відбувались протягом розвитку вітчизняної ринкової економіки (таб.1). Починаючи з 2004 року розвиток агропромислового сектору економіки характеризується значними інституційними перетвореннями, а саме корпоратизацією та капіталізацією аграрного виробництва, нормативно-правовим підґрунтям яких стало ухвалення Закону України «Про холдингові компанії в Україні» (№ 3528-IV від 15.03.2006 р.), де офіційно було дано дозвіл на формування компаній холдингового типу в АПК [9].

Таблиця 1. Етапи розвитку корпоративного бізнесу в АПК України

Часовий період	Характеристика фази
2005–2010 роки	Мають місце укрупнення земельного банку, активне залучення іноземного капіталу. Мета формування великого бізнесу на цьому етапі – накопичення ресурсного потенціалу шляхом викупу активів. Проте фінансова криза 2008 року призупинила ці процеси, які активізувались починаючи із 2010 р. Протягом вищевказаного періоду земельний банк агрохолдингів виріс приблизно в 4 рази, досягнувши позначки в 4 млн га, а частка у структурі с.-г. угідь, що перебувають у користуванні с.-г. підприємств, збільшилася до 18,1 %. Середній річний приріст землі під контролем вертикально інтегрованих структур досягнув більше 30 % у рік. Агрохолдингові компанії отримали доступ до розміщення акцій на міжнародному фондовому ринку. У 2005–2010 рр. було залучено близько 1,5 млрд.дол. США від усіх публічних розміщень. Провідними учасниками фондового ринку були «Миронівський хлібопродукт» та «Кернел Груп»
2011–2015 роки	Відбувається агресивна акумуляція ресурсів на фоні формування сприятливого податкового поля.
Починаючи з 2015 року	Відбувається поступове підвищення ефективності виробництва

Джерело: складено автором за даними [4;10;11;12].

Поява корпоративних структур в АПК стала його основною конкурентною перевагою, яка вивела українську продукцію на міжнародний ринок та дозволила стати одним із світових лідерів. Таким чином, у вітчизняному АПК розпочався процес капіталізації, тобто збільшення

ринкової вартості підприємств. Проте військові дії рф негативно позначились на процесах управління бізнесом, і в IV кварталі 2023 року капіталізація більшості агропромислових структур продемонструвала зниження ціни на 1 акцію. Окрім військового стану та агресії рф, негативний вплив мали також такі фактори, як дестабілізація ситуації на світовому фондовому ринку, погіршення економічної та політичної ситуації в країні, коливання валютних курсів. Як наслідок зменшення капіталізації, ситуація впродовж 2023 року характеризувалась значним скороченням видатків на розвиток агрохолдингів та втратою низки позицій на фондових біржах. Виняток склали агрохолдингові компанії «Астарта-Київ» та «Овостар Юніон», які завдяки збільшенню обсягу акцій, що торгуються на біржах, змогли досягти зростання капіталізації. Періодичне відновлення капіталізації впродовж 2023 року також демонстрували агрохолдинги «Миронівський хлібопродукт» та «Укрпродукт», але загальну негативну ситуацію, на жаль, це не змінило. Згідно біржових даних, загальна капіталізація провідних українських агрохолдингів за 4 квартал 2023 року склала €10808,63 млн, що на €1953,33 млн (15,3%) менше, ніж за аналогічний період 2022 року (€12761,96 млн)[11].

Комплексна дія зовнішніх та внутрішніх факторів дозволяє зробити висновок про те, що управління капіталізацією є складним процесом, який передбачає багатосторонній підхід до управління, що стосується як фінансових, так і виробничих аспектів діяльності, оскільки вартість підприємства та привабливість бізнесу залежать від безлічі ендо- та екзогенних параметрів. Вплив ринкових процесів вимагає від корпорацій стійкості та швидкої адаптації до трансформацій. Отже, економічні реалії обумовлюють необхідність використання нових управлінських підходів підтримки корпоративного розвитку агропромислових підприємств, одним з яких є стратегічне управління.

Актуальність впровадження інструментів стратегічного управління для корпоративних об'єднань зростає із активізацією конкурентної боротьби за ринки, капітал, людські ресурси та технології. Впровадження стратегічного

підходу передбачає формування відповідної системи стратегічного управління капіталізацією агропромислової корпорації із дотриманням специфічних принципів, що спрямовані на зростання реальної та ринкової вартості:

- принципу науковості, що передбачає використання науково обґрунтованих даних та висновків під час розробки стратегічних заходів;

- принципу цілеспрямованості, в основі якого орієнтація всіх підсистем підприємства на досягнення стратегічних цілей та завдань;

- принципу гнучкості, який передбачає можливість внесення змін до розробленої стратегії управління капіталізацією із врахуванням коливань ринкової кон'юнктури;

- принципу єдності стратегічного планування, що передбачає взаємоузгодження стратегічних напрямків, що реалізуються в різних сферах та на різних рівнях структури управління.

Система стратегічного управління з одного боку має функціонувати в напрямку підвищення власної ефективності та збільшення реальної капіталізації, а з іншого – забезпечувати формування позитивного іміджу, що відповідатиме очікуванням інвесторів та акціонерів. Виокремимо наступні характеристики зазначеної системи:

- 1) мета – комплексне збільшення вартості підприємства в довгостроковій перспективі;

- 2) об'єкти управління системи стратегічного управління – чинники впливу на формування ринкової вартості;

- 3) інструменти та методи управління, що відрізняються в залежності від етапу життєвого циклу компанії;

- 4) мотивація персоналу всіх управлінських рівнів;

- 5) використання в оцінці результату капіталізації взаємопов'язаних вартісних показників.

В контексті зростання капіталізації система стратегічного управління виконує наступні завдання:

- визначення стратегічних цілей агропромислової корпорації;
- оцінка ресурсного потенціалу підприємства;
- оцінка змін фінансової кон'юнктури;
- розробка варіантів стратегії розвитку підприємства;
- оцінка ефективності напрямків стратегічного розвитку.

Реалізація заходів стратегічного управління капіталізацією агропромислових підприємств передбачає створення цілісної системи інструментів для реалізації стратегічних цілей та завдань і формування довгострокових планів, в основі яких – використання прогнозів динаміки економічної кон'юнктури та формування механізмів адаптації до зовнішніх змін (таб. 2).

Таблиця 2. Стратегічний інструментарій управління капіталізацією агропромислової компанії в залежності від етапів життєвого циклу

<p style="text-align: center;">Становлення</p> <ul style="list-style-type: none"> - операційний важіль; - залучення короткострокових кредитів для збільшення обігового капіталу; - управління кредиторською та дебіторською заборгованостями; - бюджетування підрозділів організаційної структури управління; - моніторинг фінансової стійкості; - оптимальне співвідношення власного та запозиченого капіталу в процесі інвестування; - мінімізація термінів окупності; - управління інвестиційними ризиками 	<p style="text-align: center;">Розвиток</p> <ul style="list-style-type: none"> - фінансовий важіль; - оптимізація вартості і структури капіталу; - участь у злиттях та поглинаннях; - забезпечення ефективності довгострокових інвестицій; - фінансування наукових досліджень; - централізоване управління грошовими потоками підприємств, що входять до структури агрохолдингу; - мобілізація фінансових ресурсів
<p style="text-align: center;">Криза</p> <ul style="list-style-type: none"> -інвентаризація інвестиційних проектів, що реалізуються; - мінімізація дебіторської заборгованості; -оптимізація кредиторської заборгованості; - мінімізація товарно-матеріальних запасів; - зниження постійних та змінних витрат; - моніторинг фінансової стійкості; -скорочення обсягів залучення короткострокових кредитів; - мінімізація наслідків фінансових ризиків 	<p style="text-align: center;">Депресія</p> <ul style="list-style-type: none"> - оптимізація структури власного капіталу; - оптимізація структури залученого капіталу; - продаж непрофільних та низькорентабельних активів; - участь у злиттях та поглинаннях, що підсилюють ринкову позицію компанії; - рестрикційна дивідендна політика

Джерело: сформовано автором за [4;9]

У функціональному аспекті система стратегічного управління капіталізацією передбачає поєднання напрямків процесів та дій, що стосуються стратегічного планування, моніторингу формування вартості, побудови системи комунікацій із інвесторами та розробки мотиваційних заходів для менеджменту компанії та стейкхолдерів (рис.1).

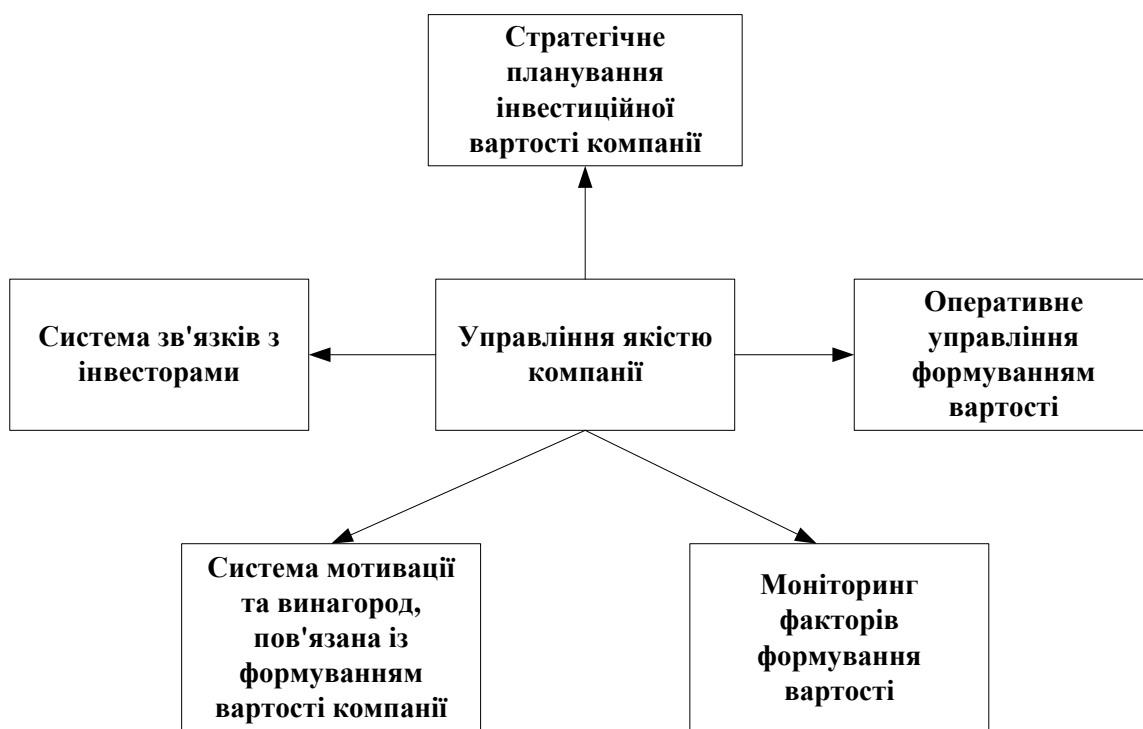

Рис.1. Складові системи стратегічного управління капіталізацією компанії

Джерело: розроблено автором

Перша складова являє собою стратегічне планування вартості, яке передбачає визначення та обґрунтування пріоритетних напрямів інвестування та розвитку компанії. Сутність оперативного управління формуванням вартості передбачає відстеження ефективності ринкової стратегії корпорації на основі формування системи показників для оцінки динаміки зміни капіталу. Безпосередньо проведення моніторингу передбачає оцінку та вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Наступна складова передбачає формування системи заохочень менеджменту компанії в процесі реалізації стратегічних інвестиційних рішень.

Формування системи комунікацій із зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами із визначенням їх запитів та пріоритетів на різних етапах життєвого циклу компанії.

Для вітчизняних агропромислових корпорацій актуальною є розробка та реалізація стратегії управління капіталізацією, що відповідає світовим принципам корпоративного управління на засадах підвищення власної ефективності та забезпечення високого рівня економічної безпеки.

Основа стратегії управління капіталізацією агрохолдингової компанії – це орієнтація підсистем структури управління компанією на зростання вартості бізнесу та його ринкової капіталізації. Основна увага при розробці стратегії має приділятися факторам, що впливають на вартість підприємства. В подальшому при управлінні капіталізацією агропромислових корпорацій доцільно звернути увагу на наступні економічні фактори:

- геополітичні ризики;
- динаміка вартості продукції, що виробляється;
- стан розвитку фінансового ринку;
- грошово-кредитна політика Національного банку України.

Ключовим підґрунтям стратегії є визначення цілей на основі майбутніх дисконтованих фінансових потоків як перспективних джерел доходу підприємства. Від традиційного планування напрямків управління капіталізацією розробка відповідної стратегії відрізняється орієнтацією на збільшення вартості підприємства, а не поточного прибутку. Ефективність зазначеного підходу пояснюється орієнтацією на довгостроковий період та можливістю врахувати оцінку результатів фінансової діяльності, визначаючи пріоритетність довгострокових фінансових показників прибутковості, наприклад, акціонерного прибутку. Отже, потрібно підкреслити орієнтованість стратегії на зацікавленість з боку акціонерів та формування вартості за допомогою механізму цінних паперів.

Висновки. Капіталізація в сучасних умовах функціонування підприємств АПК розглядається, з одного боку, як критерій успішності

управлінських рішень, а з іншого – як підсистема корпоративного менеджменту, за допомогою якої можливо досягнення нового рівня розвитку виробництва за рахунок активізації інвестиційних процесів. Отже, використання стратегічного підходу до управління капіталізацією агропромислових компаній дозволяє вирішити одночасно наступні завдання:

- орієнтувати компанію на розвиток та ринковий успіх в довгостроковій перспективі;

- забезпечити ефективність управлінських рішень у сфері фінансового менеджменту із одночасним створенням передумов для забезпечення досягнення цілей та задоволення інтересів ключових зацікавлених сторін.

Стратегічне управління сприяє зростанню потенціалу підприємства, здатності до відновлення виробничих, фінансових та інших ресурсів, що в подальшому здатне збільшити рівень його капіталізації.

Література

1. Багацька К. В. Ринкова капіталізація компаній: світові та вітчизняні тенденції. *Облік і фінанси*. 2017. №1(75). С. 112-119.

2. Бурбан О. В. Роль оцінювання вартості як інструмента підготовки рішень для обґрунтування ринкової капіталізації підприємства. *Економічний форум*. 2021. №1. С. 116-121.

3. Бутко М. П., Родін В.С. Агропромислова інтеграція як шлях активізації аграрного виробництва. *Агросвіт*. 2010. №3. С. 10–13.

4. Гирник Л. В. Діяльність агрохолдингів в Україні та їхній вплив на розвиток сільського господарства. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. № 1. С. 35-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuem_2016_1_7 (дата звернення 10.03.2024)

5. Данкевич Є. Стратегія розвитку аграрного сектору в контексті міжгалузевої інтеграції: економічні та екологічні вектори. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. Vol. 4, No. 3. Pp. 55–70.

6. Кривов'язюк І. В., Пушкарчук І.М., Волинчук Ю.В. Капіталізація як основа динамічного розвитку підприємств. *Економічний форум*. 2017. №1. С. 135-143.

7. Мартин А. Захист економічної конкуренції у сільськогосподарському землекористуванні: переваги і недоліки агрохолдингів. А. Мартин. *Землевпорядний вісник*. 2010. № 8. С. 26–32.

8. Недільська Л. В. Капіталізація сільськогосподарських підприємств як рушій сільського розвитку. *Наукові горизонти*. 2019. № 4 (77). С. 50-57. URL: [https://sciencehorizon.com.ua/web/uploads/pdf/%E2%84%964\(77\)_50-57.pdf](https://sciencehorizon.com.ua/web/uploads/pdf/%E2%84%964(77)_50-57.pdf). (дата звернення 12.03.2024)

9. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15 березня 2006 р. No 3528-IV. Верховна Рада України. 2006. No 34. Ст. 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-15#Text> (дата звернення 10.03.2024)

10. Косач І. А. Оцінка стану вихідних позицій агропромислового виробництва як передумов підприємницької інтеграції на засадах державно-приватного партнерства. *Науковий вісник Полісся*. 2017. 1(2(10)). С. 195–199.

11. Капіталізація українських агрохолдингів за рік суттєво зменшилась: URL: <https://agronews.ua/news/kapitalizacziya-ukrayinskyh-agroholdyngiv-za-rik-suttyevo-zmenshylas/> (дата звернення 10.03.2024)

12. <https://latifundist.com/>

References

1. Bahatska, K.V. and Piuro, B.I. (2017), “Market capitalization of companies: world and domestic trends”, *Oblik i finansy*, vol. 1(75), pp. 112-119.

2. Burban, O.V. (2021), “The role of cost estimation as a tool for preparing decisions for the justification of the market capitalization of the enterprise”, *Ekonomichnyi forum*. (1), 116-121.

3. Butko, M.P. and Rodin, V.S. (2010), “Agro-industrial integration as a way to intensify agricultural production”, *Ahrosvit*, vol. 3, pp. 10–13.

4. Gyrnik, L., (2016), “Activities of agricultural holdings in Ukraine and their impact on agricultural development”, *Visnyk Skhidnoievropejs'koho*

universytetu ekonomiky i menedzhmentu, [Online], vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuem_2016_1_7 (Accessed 10 March 2024)

5. Dankevych, Ye. (2018), “The strategy of the development of the agricultural sector in the context of intersectoral integration: economic and ecological vectors”, *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, vol. 4(3), pp. 55–70.

6. Kryvoviaziuk, I.V. Pushkarchuk, I.M. and Volynchuk, Yu.V. (2017), “Capitalization as the basis of dynamic development of enterprises”, *Ekonomichnyi forum*, vol. 1, pp. 135-143.

7. Martin, A. (2010), “Protection of economic competition in agricultural land use: advantages and disadvantages of agricultural holdings”, *Zemlevporiadnyi visnyk*, [Online], vol. 8, pp. 26-32.

8. Nedilska, L.V. (2019), “Capitalization of agricultural enterprises as a driver of rural development”, *Naukovi horyzonty*, vol. 4(77), pp. 50-57. [https://sciencehorizon.com.ua/web/uploads/pdf/%E2%84%964\(77\)_50-57.pdf](https://sciencehorizon.com.ua/web/uploads/pdf/%E2%84%964(77)_50-57.pdf). (Accessed 12 March 2024)

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "About holding companies in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-15> (Accessed 10 March 2024).

10. Kosach I. A., (2017), “The evaluation of the agri-production initial state position as a precondition of business integration based on public-private partnership”, *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 1(2(10)), pp. 195–199.

11. agronews.ua (2023), “The capitalization of Ukrainian agricultural holdings decreased significantly during the year”, [Online], available at: <https://agronews.ua/news/kapitalizacziya-ukrayinskyh-agroholdyngiv-za-rik-suttyevo-zmenshylas/> (Accessed 10 March 2024).

12. Latifundist (2021), [Online], available at: <https://latifundist.com/> (Accessed 10 March 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.03.2024 р.